

tuin achter het huis', *hai skudde mee 't heut, as dat ie 't nie geleufde* voor 'hij schudde ongeloofig het hoofd' en *kunjes en zeuge* voor 'biggen en zeugen'; 'eene bloozende deern' is 'n *deurske mee 'n kleur* ('n *deurske dê 'srooid*). Bosch geeft voor 'welk een kleed had de bruid aan?': *wa veur kleeke druug de bruid?* Meer dan een eeuw later kent Reelick het *kleedje* nog voor 'jurk' blijkens zijn opgave in het Bosch woordenboek.

Een heel enkele keer geeft Reelick woorden met verschillende uitspraak: *toen ie me zag naast toen ie me zaag; jus naast juske en jungske* (allemaal voor jongetje), maar daaraan vallen geen conclusies voor gebiedsindeling te koppelen. Dat is ook nauwelijks te doen op basis van de lijsten van het Aardrijkskundig Genootschap.

Er zijn drie Bossche invullers van de Dialectvragenlijst No. 1 uit 1960 die wij opdoken in de Universiteit van Nijmegen en ook daar vinden we wel verschillen: 'blind' is *bleend, blint of bleint*. (Een zekere B. van den Eerenbeemt uit Den Bosch gaf in 1930 in een handgeschreven cahier: *blijnd* en Lex Reelick (van het Bosch woordenboek dus) schrijft in 1993 nog *bleind*. We kunnen er helaas weer geen locaties aan koppelen, omdat die niet gegeven zijn.)

Op de vraag welke verschillende werkwoorden voor 'schreien' in het Bossche dialect bestaan, krijgen we bij de eerste de antwoorden: *janke, simme en bléère*; bij de tweede: *janke, jengele, simme, bléère* en *schreeuwe* en bij de derde: *schreeuwe, simme* en *grijnze* met de toevoeging: 'janke wordt ook gehoord, maar is vulgair'.

Rozenkrans (het bidsnoer) wordt achtereenvolgens: *roozekrans, patternoster* en *patternoster* of *roozekrans*.

Conclusie: er zijn zeker verscheidene verschillen in het Bossche dialect voorhanden geweest, maar het is vrijwel ondoenlijk ze achteraf nog precies te lokaliseren.

Een heilig moeten?

Toen ik nog in Amsterdam werkte, waren er minstens een paar dagen per jaar, waarop ik als Brabander niet helemaal serieus werd genomen. Ik gaf daar niet in hogere mate aanleiding toe dan op andere dagen, maar in dat uitgesproken intellectuele milieu heersten nu eenmaal twee primitieve overtuigingen waar zelfs mijn grimmigste ernst en mijn grootste didactische inspanningen niets tegen vermochten. Want de vooroordelen van een hoofdstad zijn, zoals wij allemaal weten, de norm voor de provincie. Wij hebben ons daarnaar te gedragen, ook als ze helemaal nergens op slaan.

De ene overtuiging was dat 's-Hertogenbosch heel ver weg is van Amsterdam. Ik zou wel gek zijn geweest als ik, met een kaart en een spoorboekje in de hand dit gebrek aan geografische kennis had bestreden en daar niet bij gelegenheid misbruik van had gemaakt, bijvoorbeeld door een doodenkele vergadering die mij niet beviel, voortijdig te verlaten, omdat ik nog 'helemaal naar Den Bosch' moest.

De andere en zo mogelijk nog primitievere zekerheid was dat alle Brabanders Bourgondisch leven en vooral met Carnaval uitbundig, zo niet beestachtig, te keer gaan. Hoe ik dus op die dagen ook mijn best deed gewoon saai en sober te zijn, daar moest af en toe toch minstens een verneukeratieve twinkeling van de carnavaleske levensstijl in worden gezien. Zelfs als ik zwoer van huis uit een hekel te hebben aan Carnaval, mocht dat niet baten. Toegeschreven eigenschappen, vooral in verband met iets gezelligs, lijken een hardnekkig bestaan te leiden en als ze in het intellectuele centrum van de wereld worden bedacht, gaan ze zelfs als voorschriften gelden. Wie geen ruzie wil krijgen, moet op den duur wel gaan doen alsof ze inderdaad ergens op slaan en de enig juiste visie vertegenwoordigen. Dat is ook het gemakkelijkste; ik geloof althans niet dat er op dit terrein ooit een vooroordeel uit de wereld geholpen is.

Als ik mij niet vergis, zie ik het dikwijls ook gebeuren dat fouten worden nagedaan en vooroordelen in praktijk gebracht.

Mensen zeggen hier tegenwoordig op onbegrijpelijke grote schaal braaf 'Ojsterwijk' en 'Rosmálen' om toch vooral niet uit de toon te vallen die de randstedelingen bepalen. En zij voeren met Carnaval deerniswekkende toneelstukjes van spontaan gedrag op en dansen voor denkbeeldige camera's in hun grasrokjes, alsof ze door de VVV zijn ingehuurd om de toeans uit het Noorden te behagen en de verwachtingen van de talloze bezoekers niet te beschamen. En zodoende wordt het op die dagen meedogenloos gezellig in de stad.

Mijn toch al weke hart wordt dan soms vervuld van een verwaand soort van medelijden, mij schieten onwillekeurig moederlijke Brabantse woorden te binnen als 'ochèrrem' en ik vraag mij af, wat al die ernstige en zwaarmoedige mensen toch misdaan mogen hebben dat zij zich zo moeten laten ringeloren door de terreur van die toegeschreven uitbundigheid in plaats van er nors en korzelig tegen in te gaan. Intussen moeten ze natuurlijk vooral doen waar ze eventueel zelf zin in hebben, zoals het vrije burgers het hele jaar door betaamt.

Cornelis Verhoeven